

SLOVENSKO IZSELJENSTVO - ZBORNİK OB 50-LETNICI SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE

(MILICA TREBŠE-ŠTOLFA, MATJAŽ KLEMENČIČ, UR.),
LJUBLJANA: SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, 2001.

Zbornik, ki je izšel ob 50-letnici delovanja Slovenske izseljenske matice (SIM), presega okvire zbornika enega od združenj, ki se na Slovenskem ukvarjajo z razširjanjem kulture ter informiranjem o Sloveniji ter ohranjanjem slovenskega jezika med slovenskimi izseljenci ter informiranjem o rezultatih znanstveno-raziskovalne dejavnosti o slovenskih izseljencih v Sloveniji in med izseljenci. Zbornik predstavlja prvi pregledni poljudnoznanstveni prikaz slovenskega izseljenstva.

V uvodniku je predsednik Republike Slovenije Milan Kučan poudaril zlasti pomen pregledne predstavitve slovenskega izseljenstva, ki bistri »... našo misel o tem pomembnem delu slovenskega narodnega telesa ...«, ter ponuja znanje o pomenu ohranitve zgodovinskega spomina o pomoči, ki so jo za Slovenijo zbirali Slovenci po drugi svetovni vojni ter njihovo zavzetost za mednarodno priznanje države Slovenije pred desetimi leti ter njihovo pomoč med osamosvojitvijo.

Zbornik je razdeljen na tri dele. V prvem splošnem delu je predstavljena pregledna zgodovina SIM ter posamezni problemski sklopi o slovenskem izseljenstvu kot celoti, v drugem delu so predstavljeni Slovenci po svetu glede na območja njihove poselitve, v tretjem dokumentacijskem delu pa je zbrana bibliografija del o slovenskem izseljenstvu.

V prvem delu je najprej dolgoletni tajnik SIM *Janez Rogelj* predstavil petdeset let dela Slovenske izseljenske matice, še zlasti njeno ustanovitev SIM ter dejavnost. Dejavnost SIM je predstavljena na podlagi naštevanja turnej pevskih zborov in drugih kulturnih delavcev med slovenskimi izseljenci na vseh celinah, kakor tudi modernejšie oblike sodelovanja v radijskih oddajah, v katerih sodelujejo tudi slovenski izseljenci pa tudi pomoči organiziranja tečajev slovenskega jezika in kulture med njimi. Omenjeni so tudi problemi, s katerimi se je SIM spopadala od začetka devetdesetih let 20. st. dalje. Nato je *Matjaž Klemenčič* v predstavil dejavnosti slovenskih izseljencev v zvezi s staro domovino in to zlasti v zvezi z kriznimi dogajanji v obdobju prelomnih trenutkov slovenske zgodovine (med prvo in drugo svetovno vojno ter v devetdesetih letih 20. st.). V prispevku se je posvetil tudi programom in pogledom slovenske politične emigracije po drugi svetovni vojni na vprašanja položaja Slovenije v okviru Jugoslavije oziroma

Slovenije kot samostojne in neodvisne države. *Nada Šabec* je nato predstavila jezik slovenskih izseljencev. In to tako prizadevanja za ohranitev slovenskega jezika med njimi kakor tudi problematiko vpliva slovenskega jezika na jezike emigrantskih skupnosti, kot so ga govorili slovenski izseljenci. *Janja Žitnik* je nato predstavila književnost slovenskih izseljencev vseh generacij in to tako tisto književnost, ki je nastajala v slovenskem jeziku, kakor tudi tisto, ki je nastajala v jezikih emigrantskih skupnosti. *Irene Mislej* je prispevala pregled slovenskih izseljenških likovnih ustvarjalcev. *Milica Trebše-Štolfa* je v naslednjem poglavju opozorila na pomen arhivskega gradiva za raziskovanje slovenskega izseljenstva. O številčnosti slovenskih izseljencev govori prispevek dolgoletnega urednika publikacij SIM *Jožeta Prešerna*. Prešeren ocenjuje, da bi naj izven slovenskega etničnega ozemlja živelo 295.800 slovenskih izseljencev. Številka se sicer približuje pravi, čeprav bi bilo potrebno za ocenjevanje števila slovenskih izseljencev najprej postaviti definicijo o tem, kdo je slovenski izseljenec, vendar pa bi bil to lahko predmet posebnega prispevka. *Bogdan Kolar* je v naslednjem prispevku predstavil mesto katoliške Cerkve med Slovenci po svetu ter njem prispevek za ohranjanje narodnosti. *Mihael Kuzmič* je v svojem prispevku predstavil slovenske protestante v izseljenstvu. Zanimiv je tudi prispevek *Aleksija Kalca* o izseljevanju z zahodnega roba slovenskega etničnega prostora.

V drugem delu so predstavljeni slovenski izseljenci glede na kontinente in države njihove poselitve. *Marjan Drnovšek* predstavlja v svojem prispevku procese in poti izseljevanja Slovencev v ZDA. *Maijaž Klemenčič* je nato predstavil slovenske naselbine v ZDA. Predstavlja tudi njihovo organiziranost v okviru katoliških in protestantskih fara, bratskih podpornih organizacij in slovenskih narodnih domov. Hkrati se posveča tudi problemom politične participacije slovenskih izseljencev ter njihovih potomcev v državah priseljevanja. Slovenske narodne domove v ZDA je v posebnem prispevku predstavil tudi *Joseph Valenčič*. Slovenske izseljence v Kanadi, oziroma njihovo kulturno (še zlasti literarno) je predstavil *Mirko Jurak*, medtem ko je *Milica Trebše-Štolfa* predstavila organizacijo Slovencev v Kanadi. Tudi v Kanadi so pomembne tako bratske podporne organizacije, narodni oziroma lovski domovi ter etnične župnije. *Cvetka Kocijančič* je nato predstavila gospodarsko moč slovenskih izseljencev v Kanadi ter oblike njihovega sodelovanja s staro domovino. Temu sledita dva prispevka o Slovencih v Južni Ameriki. Njihovo naselitev ter njihove dejavnosti pred drugo svetovno vojno je tako predstavila *Irene Mislej*, medtem ko je *Zvone Žigon* predstavil slovensko politično emigracijo v Argentini. Procese naseljevanja Slovencev v Avstraliji je nato predstavila *Breda Čebulj-Sajko*, medtem ko je *Jože Prešeren* predstavil eno od oblik organiziranosti Slovencev v Avstraliji, to je slovenske narodne domove. *Igor Maver* je nato predstavil književnost slovenskih izseljencev v Avstraliji. Proces naselitve in organiziranost slovenskih izseljencev v Zahodni

Evropi sta nato predstavila *Marjan Drnovšek* in *Jernej Zupančič*, prvi za obdobje do druge svetovne vojne in drugi za obdobje po drugi svetovni vojni. Tem prispevkom je nato sledil sklop o Slovencih v državah naslednicah nekdanje Jugoslavije. *Marija Dolinšek-Divčič* je tako predstavila Slovence v Bosni in Hercegovini, *Darko Šonc* Slovence na Hrvaškem, *Franc Čevc* Slovence v Vojvodini in *Amalija Jovanović* Slovence v Makedoniji. Slovenci v nekdanjih jugoslovanskih republikah so se spričo nenaklonjenosti okolja do organiziranja po nacionalnem principu vse do nastanka novih držav na območju nekdanje SFRJ le stežka organizirali. Društveno življenje z namenom ohranjanja slovenske kulture je med njimi zaživelo šele v začetku devetdesetih let. Spričo vojnih razmer na območju nekdanje Jugoslavije pa se je v tem času povečalo tudi njihovo zanimanje za vrnitev v domovino.

Tretji dokumentacijski del predstavlja izbrano bibliografijo del o slovenskem izseljenstvu. Bibliografija je omejena le na knjižne izdaje, saj bo potrebno za ustvaritev celovite bibliografije del o slovenskem izseljenstvu še veliko raziskovalnega dela. Podobno velja tudi za celotno slovensko izseljensko problematiko.

Zbornik predstavlja zanimiv pregledni prikaz stanja rezultatov raziskovalnega dela na področju slovenskega izseljenstva. Avtorji prispevkov so geografi, literarni zgodovinarji, novinarji, teologi, umetnostni zgodovinarji in zgodovinarji. Izhajajo iz vrst univerzitetnih profesorjev, sodelavcev na Inštitutu za slovensko izseljenstvo ZRC SATU ter sodelavcev Slovenske izseljenske matice. Pomemben je tudi prispevek izseljencev samih, saj je med avtorji izseljenka povratnica, izseljenec druge generacije ter pet izseljencev prve generacije.

Boris Jesih